

STUDIUL COMPARATIV AL FACTORILOR DE PERSONALITATE LA SUBIECȚII CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE A SCRISULUI ACCENTUATE ȘI LA CEI CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE A SCRISULUI TIPICE

COMPARATIVE STUDY OF PERSONALITY FACTORS ON SUBJECTS WITH ACCENTUATED DIFFICULTIES IN LEARNING WRITTEN LANGUAGE AND ON THEIRS WITH TYPICAL DIFFICULTIES IN LEARNING WRITTEN LANGUAGE

CZU 159.953

Lucia CHITOROGA, lector, UPS „Ion Creangă”

Ion NEGURĂ, conf. univ., dr. psihol., UPS „Ion Creangă”

Rezumat

Scopul studiului expus în articol a constat în identificarea particularităților de personalitate ale elevilor din clasele primare, diagnosticați cu dificultăți de învățare a limbajului scris. Experimentul a fost realizat pe un eșantion care a cuprins 89 subiecți, elevi din clasele primare. Analiza rezultatelor a stabilit că factorii de personalitate la care s-au obținut diferențe statistice semnificative între subiecții cu dificultăți de învățare a limbajului scris accentuate și cei cu dificultăți de învățare a limbajului scris tipice sunt: Factorul B (inteligența verbală); Factorul C (încrederea în sine); Factorul H (curaj social); Factorul I (sensibilitate și vulnerabilitate emoțională); Factorul O (anxietatea); Factorul Q3 (autocontrolul, capacitatea de organizare și planificare a activității) și Factorul Q4 (tensiunea nervoasă).

Abstract

The purpose of the study presented in this paper was to identify the personality peculiarities of primary school pupils diagnosed with difficulties in learning written language. The experiment was carried out on a sample of 89 pupils from the primary classes. The analysis of the results determined that the personality factors at which statistically significant differences were obtained between subjects with accentuated difficulties in learning writing language and those with typical difficulties in learning writing language are: Factor B (verbal intelligence); Factor C (self-confidence); Factor H (social courage); Factor I (emotional sensitivity and vulnerability); Factor O (anxiety); Factor Q3 (self-control, organizational capacity and activity planning) and Factor Q4 (nervous tension).

Scopul cercetării experimentale, prezentat în acest articol, constă în identificarea particularităților de personalitate ale elevilor din clasele primare, diagnosticați cu dificultăți de învățare a limbajului scris accentuate.

Definirea conceptelor de lucru. În baza analizei definițiilor conceptului de dificultăți de învățare a limbajului scris (DILS), extrase din literatura de specialitate [1; 3; 4; 7], am adoptat ca definiție de lucru pentru studiul nostru următorul enunț: ***Dificultățile de învățare a limbajului scris reprezintă perturbări ale procesului de învățare a limbajului scris în perioada școlară primară care constau în obstacole/sincope semnificative în achiziția și utilizarea acestui limbaj și care nu sunt cauzate de deficiențe neurologice, mentale, senzoriale, motorii.***

Fenomenul DILS se distinge prin următoarele caracteristici esențiale ce-l definesc și-i conferă identitate [1; 4; 6; 7]:

- ele reprezintă *perturbări* ale procesului de învățare a limbajului scris;

- se manifestă în *obstacole* semnificative în achiziția și utilizarea acestui limbaj;
- au drept rezultat *erori* la nivelul literelor, erori gramaticale, erori de punctuație, erori la organizarea scriptului în pagină;
- nu sunt cauzate de deficiențe neurologice, mentale, senzoriale, motorii, deprivare social-culturală și economică;
- au loc în perioada *școlarității mici*.

Există două categorii de DILS:

- 1) dificultăți ale limbajului scris accentuate (DILSA) și
- 2) dificultăți ale limbajului scris tipice (DILST).

Deosebirea esențială dintre ele constând în aceea că DILSA necesită, în virtutea gravității lor, intervenție psihologică specială pentru a fi depășite, în timp ce DILST pot fi înlăturate prin demersuri și măsuri pedagogice obișnuite [4;6].

Ipoteza. Personalitatea reprezintă o realitate dinamică și particulară a fiecărui individ, abordată sub aspect fizic, cognitiv, emoțional, comportamental și relațional. Integrată contextului școlar, personalitatea elevului, pe lângă alți factori ai demersului instructiv-educativ, are un rol important în asimilarea cunoștințelor și competențelor de program. Statutul de elev, cu noile sale solicitări și exigențe, atribuie valențe noi dezvoltării personalității elevului mic.

În acest context am avansat **ipoteza** potrivit căreia *ar putea exista diferențe semnificative între subiecții cu DILSA și cei cu DILST sub aspectul anumitor factori de personalitate*.

Instrumentele psihologice. Ipoteza a fost verificată prin intermediul *Inventarului de personalitate Cattell* pentru copii, adaptat de E.M.Alexandrovskaja. El conține 120 itemi, departajat în 2 părți a câte 60 de itemi fiecare. Se utilizează pentru vârsta 8 ani - 12 ani, grila de itemi prevăzând variante separate pentru fete și băieți, poate fi aplicat individual sau în grup. Testul are 12 scale fiecare obiectivându-se în 10 itemi (5 în prima parte și 5 în a doua parte). Fiecărui răspuns ce corespunde grilei de cotare i se atribuie 1 punct. Suma punctelor brute pentru fiecare scală se transformă în steni prin intermediul unei tabele speciale, iar stenii se raportează la etalon. La interpretarea datelor și construirea profilului psihologic al personalității copilului prin prisma factorilor cercetați se consideră: 1-3 steni caracteristici pentru nivelul inferior, 4-7 steni – nivelul mediu, 8-10 steni – nivel înalt. Factorii sau trăsăturile pe care le evidențiază testul sunt: Factorul A – Sociabilitate; Factorul B - Inteligență verbală; Factorul C - Încrederea în forțele proprii; Factorul D – Excitabilitatea; Factorul E - Tendința spre autoafirmare; Factorul F - Înclinația spre risc; Factorul G

– Responsabilitate; Factorul H - Curaj social; Factorul I – Sensibilitate; Factorul O – Anxietate; Factorul Q3 – Autocontrol; Factorul Q4 - Tensiune nervoasă.

Eşantionul. Experimentul a fost desfășurat pe un eşantion care a cuprins **89** subiecți, elevi din clasele primare. Ei au fost repartizați în două grupuri:

- 1) grupul subiecților cu DISLA (51) și
- 2) grupul de comparație format din subiecți cu DILST (38). Cei 38 subiecți din grupul de comparație au fost selectați din rândul subiecților cu DILST în baza mediei rezultatelor acestora la probele de diagnosticare, care, în cazul nostru, a fost egală cu $3 \pm 0,3$.

Experimentul a fost realizat în perioada ianuarie – februarie 2015 în unități școlare din orașul Chişinău.

Prezentarea datelor experimentale și interpretarea rezultatelor. Datele obținute la *Inventarul de personalitate Cattell* sunt reflectate în Figura 1.

Factorul A care se referă la sociabilitate prezintă valori medii apropiate la elevii celor două loturi (elevii cu DILSA $m=5,31$ /elevii cu DILST $m=5,39$). Compararea rezultatelor la Factorul A, între elevii cu DILSA și elevii cu DILST, a relevat o diferență statistic nesemnificativă ($U=957,50$, $p \leq 0,923$ cu o mărime mică a efectului $r=0,01$), fapt care denotă inexistența unor deosebiri considerabile în manifestarea sociabilității celor două loturi. Subiecții ambelor eşantioane dispun de o paletă comportamentală largă pentru a-și exprima trăirile emoționale, se caracterizează prin valori medii ale adaptabilității sociale, ale jovialității și sociabilității, se confruntă sporadic cu episoade de neîncredere în ceilalți, negativism, încăpățănare și egocentrism.

Factorul B - inteligența verbală. Analiza valorilor medii obținute de elevii celor două loturi cercetate a arătat, că acestea sunt considerabil mai reduse la elevii cu DILSA ($m=3,80$) în raport cu elevii cu DILST ($m=5,89$). Valorile mai joase ale mediei elevilor cu DILSA ne vorbesc despre o inteligență verbală mai slab dezvoltată a acestora și utilizarea la un nivel scăzut al funcțiilor acesteia precum: trecerea greoaie de la particular la general și invers, rigiditatea operațiilor logice și matematice, ritmul mai greu în însușirea cunoștințelor. Subiecții cu DILSA au tendința de a utiliza preponderent în rezolvarea sarcinilor, informațiile concret-situaționale, abordând o rezolvare simplistă a problemelor, se caracterizează printr-o mai slabă capacitate de concentrare a atenției și oboseală instalată mai rapid. La acești copii emoțiile afectează gândirea, ca rezultat al unui autocontrol redus.

Elevii cu DILST prezintă un nivel mediu al dezvoltării inteligenței verbale și utilizează la un nivel moderat funcțiile acesteia, precum generalizarea. Ei realizează mai ușor trecerea de la

particular la general și invers, însușesc mai ușor operațiile logice și matematice, se caracterizează printr-un nivel mediu al însușirii cunoștințelor. Compararea datelor, celor două loturi la acest factor a relevat o diferență statistic semnificativă: $U=420,00$, $p\leq 0,001$, la o mărime medie a efectului $r=0,48$. Această constatare fiind semnificativă statistic și practic la o magnitudine moderată a efectului. Elevii cu DILSA se caracterizează printr-o inteligență verbală la un nivel statistic semnificativ mai scăzut în comparație cu elevii cu DILST.

În cadrul factorului B s-a găsit o diferență statistic semnificativă ($U=151,00$, $p\leq 0,003$ la o mărime medie a efectului $r=0,42$) între băieții cu DILSA ($m=4,03$) și băieții cu DILST ($m=5,79$). Băieții cu DILSA au o inteligență verbală mai slab dezvoltată, decât cei cu DILST, caracterizată prin rigiditatea operațiilor logice și matematice, ritmul mai greu în însușirea cunoștințelor, mai slabă capacitate de autocontrol și de concentrare a atenției. Mărimea efectului e de magnitudine medie.

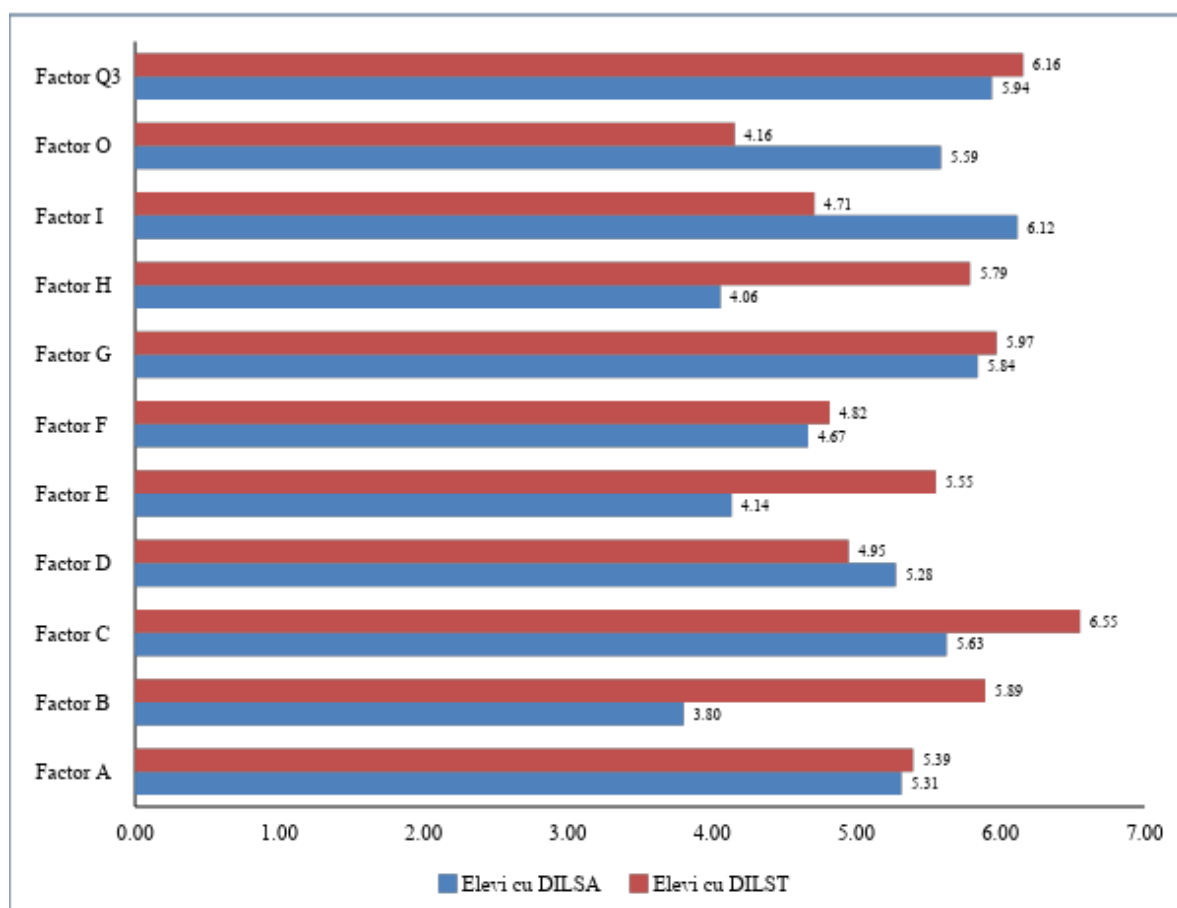

Fig. 1. Valorile factorilor de personalitate, Inventarul Cattell, subiecți cu DILSA vs subiecți cu DILST

Factorul C – încrederea în sine. Urmărind valorile medii ale elevilor cu DILSA ($m=5,63$) paralel cu cele ale elevilor cu DILST ($m=6,55$), la factorul *încrederea în sine* constatăm că, deși acestea plasează subiecții ambelor loturi în zona medie de dezvoltare a acestui factor, totuși, rezultatele obținute de elevii cu DILSA sunt mai joase decât cele ale elevilor cu DILST. Rezultă că subiecții cu DILSA sunt în mai mică măsură siguri de forțele proprii, mai puțin calmi și pregătiți psihologic pentru a face față cu succes sarcinilor școlare. Elevii cu DILSA dau dovadă de un grad mai redus de maturitate emoțională și adaptabilitate școlară, reacționează mai dureros la insuccese, își controlează mai greu emoțiile decât elevii cu DILST și chiar pot întâmpina probleme în a și le exprima într-o formă socialmente dezirabilă. Subiecții cu DILST dau dovadă de un grad mai ridicat de adaptabilitate și maturitate emoțională, sunt mai puțin predispuși la schimbări ale dispoziției și mai siguri de ei decât elevii cu DILSA. Elevii cu DILST consumă mai puțin efort și energie pentru realizarea sarcinilor școlare, sunt mai puțin afectați de insuccese și își acceptă mai ușor propriile neajunsuri.

Diferența obținută, în urma comparării rezultatelor la factorul C este statistic semnificativă ($U=680,50$, $p\leq 0,015$) la o mărime a efectului medie ($r=0,35$).

Factorul D - excitabilitatea. Valorile medii ale elevilor cu DILSA ($m=5,28$), cât și cele ale elevilor cu DILST ($m=4,95$) la acest factor se situează la un nivel moderat de manifestare cu o ușoară accentuare la elevii cu DILSA. Atât elevii cu DILSA, cât și cei cu DILST au reactivitatea și echilibrul psihoemoțional de nivel moderat. Compararea rezultatelor elevilor cu DILSA și a celor cu DILST la factorul *excitabilitate* a dezvăluit o diferență statistic și practic nesemnificativă ($U=890,50$, $p\leq 0,510$) la o mărime insignifiantă a efectului ($r=0,07$).

Factorul E - tendința spre autoafirmare. Valorile medii ale elevilor cu DILSA ($m=4,14$) sunt ușor mai scăzute decât ale celor cu DILST ($m=5,11$). Aceasta ne vorbește despre o mai pronunțată tendință a elevilor cu DILSA de a depinde de alții, de un grad mai mare de conformism, de unele dificultăți în a-și susține punctul de vedere, tendința de a se lăsa mai ușor dominați, mai redusă încredere în forțele proprii și o mai accentuată tendință de a se autoculpabiliza pentru insuccese. Elevii cu DILST par să accepte mai ușor provocările, sunt înclinați să-și gestioneze conduita din perspectiva propriilor valori și principii, iar nu după norme impuse din afară, au o tendință mai pronunțată spre independență și autoafirmare, critică mai ușor alte persoane. Analiza comparativă a rezultatelor elevilor cu DILSA și a celor cu DILST la factorul E a descoperit o diferență nesemnificativă statistic și practic ($U=912,50$, $p\leq 0,573$) la o mărime neînsemnată a efectului ($r=0,15$).

Factorul F – tendința de a risca. Abordarea comparativă a rezultatelor elevilor cu DILSA (m=4,67) și a celor cu DILST (m=4,82) a evidențiat o diferență statistic și practic nesemnificativă (U=925,50, $p \leq 0,715$ la o mărime neînsemnată a efectului $r=0,04$). Prin urmare, elevii ambelor loturi prezintă o tendință moderată de a risca, nu există diferențe considerabile în adoptarea conduitelor rezonabile. Elevii ambelor eșantioane pot aborda creativ rezolvarea unor probleme, sunt conștienți de consecințele propriilor comportamente, sunt la fel de interesați de lucruri și senzații noi, pot fi temperați sau exuberanți în funcție de situație.

Factorul G – responsabilitatea. Analiza valorilor medii ale elevilor cu DILSA (m=5,84) și a celor cu DILST (m=5,97) la factorul *responsabilitate* reliefează faptul că elevii ambelor loturi își asumă responsabilități, dau dovadă de acuratețe și perseverență în realizarea sarcinilor.

Compararea rezultatelor celor două loturi la factorul *responsabilitate* a evidențiat o diferență statistic nesemnificativă (U=919,50, $p \leq 0,678$ la o mărime neînsemnată a efectului $r=0,04$). Scala G arată modul în care elevii percep și-și racordează conduita la normele sociale. Absența diferenței statistice semnificative la acest factor al personalității arată că nu există deosebiri importante în gradul de conformare al comportamentului la normele sociale și la asumarea responsabilității între cele două loturi. Subiecții cercetați de noi demonstrează că nu sunt îndreptățite părerile multor cadre didactice și părinți, precum că elevii cu DILSA manifestă un grad mai ridicat de iresponsabilitate, neglijență, și lene.

Factorul H - curaj social. Urmărind mediile celor două loturi, elevi cu DILSA (m=4,06) și elevi cu DILST (m=5,97), la factorul H, constatăm că elevii cu DILSA se caracterizează prin valori mai mici. Compararea rezultatelor celor două loturi la scala H a scos în evidență o diferență statistic semnificativă: U=522,50; $p \leq 0,001$, la o mărime medie a efectului $r=0,39$. Constatăm că elevii cu DILSA sunt mai sensibili la amenințări de orice tip, sunt mai timizi în stabilirea relațiilor, mai nesiguri de forțele proprii, cu sentimente de inferioritate mai pregnante. Elevii cu DILST prezintă mai multă îndrăzneală în stabilirea contactelor sociale, sunt mai hotărâți, mai atrași de situații riscante, mai dornici de senzații tari. Există diferențe între elevii celor două loturi privind relațiile cu adulții (părinți și profesori), gradul de facilitate cu care stabilesc contacte cu adulții, reacțiile în situații neprevăzute și dorința de a fi în centrul atenției. Mărimea medie a efectului exprimă magnitudinea moderată a diferenței constatate la acest factor între cele două loturi.

În cadrul acestui factor s-a relevat, de asemenea, o diferență statistic semnificativă (U=192,50; $p \leq 0,027$) la o mărime medie a efectului ($r=0,30$) între băieții cu DILS (m=4,16) și băieții

fără DILS ($m=5,63$). Băieţii cu DILS sunt mai timizi în stabilirea relaţiilor interpersonale, mai nesiguri de sine şi cu mai pronunţate sentimente de inferioritate.

Factorul I se referă la sensibilitate, vulnerabilitate şi dependenţă emoţională, maleabilitate, aptitudini estetice şi bogăţia imaginaţiei. Analizând mediile elevilor cu DILSA ($m=6,12$) şi a celor cu DILST ($m=4,71$), la acest factor, observăm că aceştia prezintă un nivel moderat, însă, valoarea medie mai mică la elevii cu DILSA ne arată că aceştia sunt mai sensibili şi mai dependenţi emoţional decât cei cu DILST.

Compararea rezultatelor elevilor cu DILSA şi cele ale elevilor cu DILST la factorul I pune în evidenţă o diferenţă statistic semnificativă ($U=559,00$; $p \leq 0,001$) la o mărime a efectului medie ($r=0,36$).

Elevii cu DILSA sunt mai predispuşi la anxietate, nelinişte faţă de problemele de sănătate, mai dependenţi de afecţiunea, atenţia şi ajutorul celorlalţi. Elevii cu DILST manifestă o mai pronunţată tendinţa spre independenţă, îşi susţin cu mai multă îndrăzneală punctul de vedere, abordează problemele existenţiale mai pragmatic, mai realist, sunt mai pregătiţi în a-şi asuma responsabilităţi sporite. Ei au mai multă încredere în puterea raţiunii decât în emoţii, dau prioritate calculului rece în mai mare măsură decât elevii cu DILSA.

S-a atestat şi o diferenţă statistic semnificativă ($U=187,00$; $p \leq 0,020$) la o mărime a efectului medie $r=0,32$ între băieţii cu DILSA ($m=6,50$) şi băieţii cu DILST ($m=4,00$). Băieţii cu DILSA se neliniştesc mai uşor, sunt mai dependenţi de afecţiunea, de aprobarea, atenţia şi ajutorul celorlalţi.

Factorul Q3 măsoară autocontrolul, capacitatea de organizare şi planificare a activităţii. Valorile medii obţinute de elevii cu DILSA ($m=4,94$) şi de elevii cu DILST ($m=6,16$) îi situează pe subiecţii ambelor loturi la un nivel moderat de manifestare a acestor însuşiri. Compararea datelor celor două loturi la factorul Q3 relevă o diferenţă statistic semnificativă ($U=528,00$; $p \leq 0,001$) la o mărime medie a efectului $r=0,38$). Elevii cu DILS au un nivel al autocontrolului, al capacităţii de organizare şi planificare a activităţii la un nivel statistic semnificativ mai redus decât elevii cu DILST. Acest efect constatat are semnificaţie practică la un nivel mediu al magnitudinii.

Elevii cu DILSA atestă o mai bună adaptabilitate, o mai bună gestionare a energiei, o mai bună capacitate de organizare a activităţii. Elevii cu DILSA prezintă o adaptabilitate socială mai redusă, mai slabe capacităţi de autocontrol al emoţiilor şi comportamentului, faţă de elevii cu DILST. Reglajul voluntar este mai slab dezvoltat la elevii cu DILSA, ei au tendinţa să-şi irosească mai uşor energia şi reuşesc mai greu s-o canalizeze spre scopuri constructive. Ei au o mai slabă capacitate de a-şi organiza activităţile, de a stabili un plan de activitate şi de a-l respecta. Autoreglajul redus în

timpul activității de scriere îi face pe elevii cu DILSA să se distragă frecvent, să nu observe chiar și erorile care în alte contexte au fost scrise corect.

Factorul O pune în evidență anxietatea. Valorile medii ale elevilor cu DILSA ($m=5,59$) la acest factor se situează la limita de jos al nivelului mediu, iar valorile elevilor cu DILST ($m=4,16$) – la limita de sus al aceluiași nivel. Compararea rezultatelor celor două loturi la factorul O arată o diferență statistic semnificativă ($U=538,00$; $p\leq 0,001$ la o mărime moderată a efectului $r=0,38$). Elevii cu DILSA au un nivel al anxietății statistic semnificativ mai înalt în comparație cu elevii cu DILST. Magnitudinea efectului constatat este de nivel mediu.

Subiecții cu DILSA sunt mai susceptibili de neliniște, îngrijorare, se deprimă mai ușor, au o tendință mai pronunțată de autoculpabilizare, de a-și subestima potențialul, cunoștințele și aptitudinile. Comportamentul elevilor cu DILSA este mai influențat de aprobarea sau neaprobarea celor din jur. Elevii cu DILST sunt mai puțin afectați de neliniște și îngrijorare, sunt mai încrezători în forțele proprii, mai puțin predispuși fricilor și autoculpabilizării, sunt mai puțin dependenți și sensibili la aprecierile externe.

În cadrul acestui factor s-a constatat, de asemenea, o diferență statistic semnificativă ($U=179,50,00$; $p\leq 0,014$) la o mărime a efectului medie ($r=0,34$) între băieții cu DILSA și băieții cu DILST. Băieții cu DILSA sunt mai susceptibili de neliniște, îngrijorare, se deprimă mai ușor, au tendința de a-și subestima potențialul, sunt mai influențabili de aprobarea sau neaprobarea celor din jur, comparativ cu băieții cu DILST.

Factorul Q4 – tensiunea nervoasă. Datele medii obținute de elevii cu DILSA ($m=5,98$) se situează la limita de jos al nivelului mediu. Acești elevi se află mereu în mișcare, sunt mai predispuși spre impulsivitate, se plictisesc mai rapid căutând noi activități, se lasă mai ușor distrași de preocupări colaterale activității, mai greu își păstrează calmul și echilibrul, sunt mai irascibili și mai afectați de probleme ale somnului. Elevii cu DILST ($m=4,36$) manifestă tendința de a fi mai relaxați, au o dispoziție mai bună, sunt mai calmi și mai stabili emoțional, suportă mai ușor eșecurile. Analiza comparativă a rezultatelor celor două loturi, la factorul Q4 scot în evidență o diferență statistic semnificativă ($U=662,00$; $p\leq 0,002$) la o mărime a efectului medie ($r=0,35$).

Analiza datelor, obținute prin administrarea *Inventarului de personalitate Cattell*, a evidențiat șapte factori de personalitate la care s-au observat diferențe semnificative între cele două loturi (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1. Diferențele semnificative statistic, Testul Cattell, subiecți cu DILSA vs subiecți cu DILST

<i>Factori de personalitate (Cattell)</i>	<i>Mann-Whitney (U)</i>	<i>Prag de semnif. (p)</i>	<i>Mărimea efect.(r)</i>
Factor B	420,00	0,001	0,48
Factor C	680,50	0,015	0,35
Factor H	522,50	0,001	0,39
Factor I	559,00	0,001	0,36
Factor O	538,00	0,001	0,38
Factor Q3	528,00	0,001	0,38
Factor Q4	662,00	0,002	0,35

Factorii de personalitate la nivelul cărora se remarcă diferențe semnificative statistic între elevii cu DILSA și elevii cu DILST sunt: Factorul B (inteligența verbală), Factorul C (încrederea în sine), Factorul H (curaj social), Factorul I (sensibilitate și vulnerabilitate emoțională), Factorul O (anxietatea), Factorul Q3 (autocontrolul, capacitatea de organizare și planificare a activității) și Factorul Q4 (tensiunea nervoasă).

Analiza datelor obținute de la aplicarea *Inventarului de personalitate Cattell* ne permite să tragem **concluzia**: *există diferențe apreciable între subiecții cu DILSA și cei cu DILST privind următorii factori de personalitate: inteligența verbală, încrederea în sine, curaj social, fragilitate emoțională, autocontrolul și tensiunea nervoasă.*

Concluzia ce ne-a fost determinată de analiza rezultatelor de la *Inventarul de personalitate Cattell*, obținute de subiecții cu DILSA și cei cu DILST, rezonază cu ipoteza avansată la începutul experimentului care prezicea diferențe semnificative între subiecții cu DILST și cei cu DILSA pe anumiți factori de personalitate.

Profilul psihologic al elevului cu DILSA

În baza datelor despre factorii de personalitate la care s-au depistat diferențe statistic semnificative, între subiecții cu DILSA și subiecții cu DILST am schițat *profilul personalității elevilor cu dificultăți de învățare a limbajului scris*, pus în contrast cu cel al elevilor cu DILST.

Elevii cu DILSA au o *inteligență verbală mai slab dezvoltată decât elevii cu DILST*. Gândirea lor denotă o anumită rigiditate a operațiilor logice, trecerea mai anevoioasă de la particular la general, ritmul mai greu în însușirea cunoștințelor. Ei dau dovadă de o mai slabă capacitate de concentrare a atenției și oboseală instalată mai rapid.

Elevii cu DILSA sunt *mai puțin siguri de forțele proprii*, mai puțin calmi și pregătiți psihologic pentru a face față sarcinilor școlare. Ei dau dovadă de maturitate emoțională și adaptabilitate școlară mai redusă, reacționează mai dureros la insuccese, își controlează emoțiile mai greu, decât elevii cu DILST.

În relațiile cu adulții (părinți și profesori) elevii cu DILSA sunt mai timizi, mai sensibili la amenințări de orice tip, mai nesiguri de forțele proprii și trăiesc mai pregnant sentimente de inferioritate în comparație cu cei cu DILST.

Elevii cu DILSA sunt mai *vulnerabili, mai sensibili și mai dependenți de afecțiunea și ajutorul celorlalți*, decât elevii cu DILST. Ei sunt mai predispuși la anxietate, neliniște față de problemele de sănătate, sunt mai indulgenți cu sine și cu ceilalți.

Elevii cu DILSA manifestă *adaptabilitate socială mai redusă, capacități de autocontrol al emoțiilor și comportamentului mai slabe* decât elevii cu DILST. Reglajul lor voluntar este mai slab dezvoltat, au tendința să-și irosească mai ușor energia și reușesc mai greu s-o canalizeze spre scopuri constructive. Au o mai redusă capacitate de a-și organiza activitățile, de a stabili un plan de activitate și de a-l respecta. Autoreglajul redus influențează și conduita scriptică a acestor elevi, deoarece distragerea frecventă în timpul scrierii îi face să greșească chiar și în contextele familiare în care anterior au scris corect.

Elevii cu DILSA se deprimă mai ușor, au o tendință mai pronunțată de autoculpabilizare, de a-și subestima potențialul, cunoștințele și aptitudinile. Comportamentul elevilor cu DILSA este mai influențat de aprobarea sau neaprobarea celor din jur decât al celor cu DILST.

În sfârșit, elevii cu DILSA sunt mai predispuși la *impulsivitate, se plictisesc mai ușor, se lasă mai ușor distrași de preocupări colaterale activității*, mai greu își păstrează calmul și echilibrul, sunt mai afectați de probleme ale somnului, decât elevii cu DILST.

Ceea ce merită să reținem din examinarea profilurilor psihologice al elevilor cu DILSA și al celor cu DILST este că ei sunt diferiți. Atât elevii cu DILSA cât și cei cu DILST au profilul lor psihologic distinct și școala trebuie să țină cont de acest fapt.

Concluzii

Analiza rezultatelor experimentului psihologic ne-a permis să formulăm următoarele concluzii:

1. Factorii de personalitate la care s-au obținut diferențe statistic semnificative între subiecții cu DILSA și cei cu DILST sunt: Factorul B (inteligența verbală); Factorul C (încrederea în sine); Factorul H (curaj social); Factorul I (sensibilitate și vulnerabilitate emoțională); Factorul O (anxietatea); Factorul Q3 (autocontrolul, capacitatea de organizare și planificare a activității) și Factorul Q4 (tensiunea nervoasă).

2. Profilul psihologic comparativ al elevilor cu DILSA și al celor cu DILST, prezentat mai sus, alcătuit și prezentat în lucrare, relevă că elevii cu DILSA au o inteligență verbală mai slab dezvoltată, sunt mai puțin siguri de forțele proprii, mai timizi în stabilirea relațiilor, mai vulnerabili emoțional și mai dependenți de afecțiunea și aprobarea celorlalți, au capacități de autocontrol al emoțiilor și al comportamentului mai slabe, sunt mai susceptibili de anxietate, neliniște și îngrijorare, se plictisesc mai rapid, se lasă mai ușor distrași de preocupări colaterale activității de bază, mai greu își păstrează calmul și echilibrul decât elevii cu DILST.

Bibliografie

1. Burlea G. *Tulburările limbajului scris-citit*. Iași: Polirom, 2007.
2. Mititiuc I. *Probleme psihopedagogice la copilul cu tulburari de limbaj*. Iași: Ankarom, 1996.
3. Popa D. *Strategii de stimulare a învățării autoreglate la elevii cu dificultăți de învățare*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2013.
4. Ungureanu D. *Copiii cu dificultăți de învățare*. București: E.D.P., 1998.
5. Vianin P. *Ajutorul strategic pentru elevii cu dificultăți școlare*. Cluj-Napoca: ASCRED, 2011.
6. Vrăsmaș E. *Învățarea scrisului*. București: Arlequin, 2011.
7. Безруких М.М. Трудности обучения письму и чтению в начальной школе. Москва: Педагогический университет «Первое сентября», 2009.